Montessori škole podle AMI (AI)

1. Cíle montessori pedagogiky (děti – průvodci – rodiče):

- **Pro děti:** Cílem je rozvíjet **celou osobnost dítěte** a podpořit jeho přirozenou zvídavost a radost z učení[1]. Děti pracují vlastním tempem, vybírají si činnosti dle svých potřeb a tím si budují **pozitivní vztah k učení, sebedůvěru a soustředění**[2][3]. Montessori klade důraz na **samostatnost a vnitřní motivaci** – dítě se učí pro svůj vlastní zájem, nikoli pro pochvalu učitele[4][5]. Starší pomáhají mladším a učí se odpovědnosti v komunitě.
- **Pro průvodce (učitele):** Průvodce je chápán jako **facilitátor a rovnocenný partner**, nikoli autorita vynucující poslušnost[6]. Jeho hlavním úkolem je **připravit prostředí** a **sledovat potřeby dítěte**, aby mohl nabídnout vhodnou aktivitu ve správný čas[7]. Montessori průvodce **vede děti k nezávislosti** – „řídí dítě, aniž by příliš pociťovalo jeho přítomnost…, je připraven pomoci, ale nikdy nesmí být překážkou mezi dítětem a jeho zkušeností“[8]. Musí mít hlubokou víru v montessori principy, umět pozorovat a reagovat na individuální potřeby dětí a **neustále na sobě pracovat** (sebereflexe, další vzdělávání)[9].
- **Pro rodiče:** Montessori usiluje o **partnerství s rodiči** a zapojení rodiny do vzdělávání[10]. Rodiče jsou pravidelně informováni o pokrocích dítěte a jsou **zváni ke spolupráci** – např. účastní se konferencí, mohou **pozorovat práci dětí ve třídě**, pomáhají s projekty[11][12]. Cílem je sjednotit výchovné působení školy a domova: rodiče podporují samostatnost a zodpovědnost dítěte i doma, aby bylo vzdělávání konzistentní[13]. Rodiče se tak stávají součástí školní komunity a společně s průvodci podporují rozvoj dítěte.

2. Organizace roku, měsíce, týdne a dne (rozvrh v trojročích):

- **Celkový roční plán:** Vzdělávání probíhá v **tříletých cyklech** (trojročích), což umožňuje dlouhodobé projekty a postupné naplňování cílů kurikula. Školní rok se řídí standardním kalendářem, ale Montessori školy často plánují na delší období (např. tematické celky v řádu týdnů či měsíců) namísto krátkodobých měsíčních osnov. Výuka zahrnuje tzv. **Velké příběhy** a projekty kosmické výchovy (zejména v 6–12 letech), které na začátku roku představí dětem široké téma pro jejich vlastní objevování.
- **Týdenní rytmus:** Obvykle se vyučuje pět dní v týdnu. **Nenajdeme klasické rozvrhy po 45 minutách** – místo nich má dítě každý den delší bloky práce, během nichž může střídat různé oblasti učení dle potřeby[14]. Jeden blok týdně může být vyhrazen pro doplňkové aktivity (např. tělesná výchova, cizí jazyk nebo projekty mimo třídu)[15].
- **Denní režim:** Každý den zahrnuje **dlouhá nepřerušovaná pracovní období**. Podle standardů AMI má na 1. i 2. stupni (6–12 let) probíhat **3hodinový blok samostatné práce každé ráno a 2–3hodinový blok odpoledne**[16]. Během těchto bloků děti samostatně či v malých skupinkách pracují na zvolených úkolech; průvodce mezitím individuálně poskytuje lekce. Důležitá je **svoboda pohybu a volby práce** – dítě se může volně pohybovat po třídě, pracovat na koberci na zemi nebo u stolu, a samo si volí, jak dlouho se bude dané činnosti věnovat[14]. Součástí dne bývá kratší **ranní kruh** (komunitní setkání) k rozdělení úkolů či sdílení, dále pauza na oběd a venkovní přestávky. Celkově je režim dne pružný – **důraz je kladen na soustředěnou práci bez častého přerušování** (proto se například během pracovního bloku nezvoní na přestávky)[17]. Ve 3. trojročí (adolescenti 12–15) může být rozvrh odlišný: vedle studia

probíhají **praktické činnosti a projekty** (např. práce na školní zahradě, dílně, podnikatelský projekt), někdy v blocích celých dnů vyhrazených pro terénní výuku či komunitní práci.

3. Učební materiály v jednotlivých trojročích (pomůcky vs. sešity a učebnice):
- **Montessori pomůcky místo klasických učebnic:** V Montessori prostředí je třída vybavena **úplným souborem didaktických pomůcek** pro všechny vzdělávací oblasti (jazyk, matematika, smyslová výchova, kosmická výchova atd.)[18]. Každá pomůcka je k dispozici jen v jednom exempláři, což děti učí ohleduplnosti a trpělivosti (pokud je pomůcka obsazena, musí počkat)[19]. Tyto **konkrétní materiály s autokorekcí** (např. růžová věž, perlový materiál, mapové puzzle, gramatické symboly) umožňují dítěti zkoumat učivo „rukama“ a samostatně kontrolovat chyby[20]. **Pracovní sešity a klasické učebnice se běžně nepoužívají** – děti si místo toho osvojují poznatky skrze práci s pomůckami a vlastní výzkum. Učebnice jsou ve třídě často jen **v jediném výtisku v knihovně jako referenční zdroj**, ne rozdány každému žákovi[21]. Díky tomu se děti učí informace aktivně vyhledávat a zpracovávat, místo pasivního následování učebnice.
- **Rozdíly dle trojročí:** V **1. a 2. trojročí (6–9 a 9–12 let)** děti intenzivně využívají montessori pomůcky pro konkrétní pochopení učiva – např. perlový materiál pro matematiku, kartičky pro gramatiku, materiály pro zeměpis a přírodovědu atd.[22]. Děti si vedou **vlastní sešity či portfolio**, kam si zapisují poznatky (často po práci s pomůckou zaznamenají, k čemu došly). **Pracovní listy** se používají spíše doplňkově – např. pro procvičení nebo jako průvodce projektem, avšak stále platí, že hlavním zdrojem učení je manipulační činnost a vlastní objevování. Ve **3. trojročí (12–15 let)** už studenti **postupně opouštějí Montessori pomůcky** pro základní učivo[22]. Místo toho pracují s **reálnými materiály a zdroji** – knihami, internetem, laboratorním vybavením, řemeslnými nástroji, technologiemi apod. Jejich „učební pomůckou“ se stává **komunita, dílna, příroda a další zdroje informací**, které jim umožňují zjišťovat si poznatky a učit se skrze reálné zkušenosti[22]. To odpovídá potřebám dospívajících, kteří se učí prací a zapojením do společnosti (koncept Erdkinder). **Klasické učebnice** mohou být využity okrajově (např. učebnice jazyků či literatury), ale ani na druhém stupni nejsou centrem výuky – spíše slouží jako jeden z mnoha zdrojů při samostatných projektech.

4. Věkové složení dětí ve třídě:
- Montessori základní školy pracují s **věkově smíšenými třídami**, obvykle po tříletých věkových pásmech (**trojročí**). Typicky existují třídy **6–9 let (1.–3. ročník)**, **9–12 let (4.–6. ročník)** a případně **12–15 let (7.–9. ročník)**[23][24]. (V mateřských školách obdobně 3–6 let.) Smíšené skupiny umožňují tzv. **vrstevnické učení** – mladší děti se inspirují a učí od starších a starší si upevňují znalosti tím, že pomáhají mladším[25]. Odpadá také soutěživost mezi stejně starými, protože každý žák je v něčem napřed a v něčem pozadu nezávisle na věku – ve třídě je **přirozená heterogenita schopností**[26]. **Sociální rozvoj** je intenzivnější: děti si zvykají spolupracovat napříč věkem a respektovat individuální tempo. Díky trojročí může dítě **zůstat s jedním učitelem tři roky**, což poskytuje stabilitu a hlubší vztahy v trojúhelníku učitel-dítě-rodič[27]. AMI standard doporučuje i dostatečnou **velikost skupiny** (ideálně 24–35 dětí ve třídě) pro bohaté sociální prostředí[28] – větší skupina nabízí pestřejší škálu charakterů a

zkušeností, z nichž se děti učí respektu a spolupráci. (V praxi bývají některé české Montessori třídy menší, což může snížit některé výhody heterogenního prostředí.)

5. Plánování výuky v jednotlivých trojročích:

- **Individuální plánování (6–12 let):** V montessori škole neexistuje jednotný učební plán pro celou třídu ze dne na den – **plánuje se spíše individuálně** na základě vývoje každého dítěte. Průvodce má k dispozici **učební osnovy („album“) Montessori pro dané trojročí** – soubor lekcí a aktivit pokrývajících potřebné znalosti. **Na základě pozorování** a dosavadních pokroků učitel průběžně rozhoduje, kterou *„klíčovou lekci“* představí konkrétnímu dítěti nebo malé skupince dál. Každé ráno si tak děti vybírají práci z okruhu možností, které odpovídají jejich úrovni a aktuálnímu zájmu, přičemž učitel do tohoto procesu vstupuje nabídkou nové lekce, pokud je dítě připraveno na další krok. **Děti starší 6 let si často vedou denní plán nebo týdenní pracovní seznam**, aby se učily plánovat si čas – učitel s nimi například na začátku týdne domluví, jaké úkoly či oblasti má dítě pokrýt, a dítě si samo rozvrhuje pořadí a tempo. Tento *work plan* ale slouží jako rámec, **není to direktivní rozvrh**; umožňuje dítěti volbu pořadí práce během volného bloku. Plánování je tedy **dynamické**: učitel stanovuje záměry, pak pozoruje výsledky a podle potřeby upravuje další postup[29][30]. Díky trojročí a individuálnímu přístupu může učitel zajistit, že do konce cyklu (např. do konce 5. ročníku) dítě projde všechna klíčová témata stanovená rámcovým programem, i když pořadí a načasování se liší dítě od dítěte.
- **Plánování pro adolescenty (12–15 let):** Ve třetím trojročí se způsob plánování mění – vzdělávání je více **projektové a komunitní**. Učitel (či tým učitelů-specialistů) připravuje pro studenty dlouhodobější projekty integrující více předmětů (např. výzkumný projekt, provoz školní minifirmy, péče o zahradu, expedice do přírody). **Plánování vychází z reálných úkolů**: skupina si například naplánuje a rozdělí role při provozu skleníku nebo přípravě jarmarku, pod vedením učitele sestaví cíle a harmonogram. Montessori dospívajících zahrnuje také **spoluúčast studentů na plánování** – učí se stanovovat si cíle, hodnotit zdroje a nést zodpovědnost za splnění úkolů. Učitel zde působí spíše jako **mentor a koordinátor týmu**. Kromě toho musí plán zohlednit výstupy RVP na konci 9. ročníku – školy tedy plánují tak, aby studenti do 9. třídy získali všechny potřebné vědomosti pro případné přijímací zkoušky na střední školy (to může zahrnovat i nácvik testových strategií ke konci cyklu, byť v montessori stylu probíhá učení odlišně než dril na testy).

6. Kontrola pokroku, hodnocení a sebehodnocení dětí:

- **Průběžné pozorování a záznamy:** Montessori hodnocení je **integrované do každodenní činnosti**. Průvodce **denně pozoruje** práci dětí a vede si podrobné záznamy o tom, co které dítě zvládlo, s čím potřebuje pomoci a kam se posunulo[31]. Na základě těchto pozorování upravuje další plán práce (viz výše). **Materiály samy odhalují úroveň pochopení** – např. kontrola chyby zabudovaná v pomůcce ukáže, zda dítě daný úkol zvládlo, takže učitel i dítě vidí výsledek okamžitě[31]. U starších dětí (6–12) se využívají i **zápisy dětí o vlastní práci** (dítě si zapisuje, co ten den dělalo), a průvodce vede **pravidelné individuální konzultace s dětmi** – probírají společně pokroky, případné obtíže a další plány[32].
- **Formální hodnocení (bez známek):** Montessori školy obvykle nehodnotí děti klasickými známkami. **Pokrok se hodnotí slovně** – učitel poskytuje slovní zpětnou

vazbu, pravidelně píše **slovní hodnocení na vysvědčení** (např. popis dovedností, které dítě osvojilo, a doporučení pro další rozvoj)[33]. Tato hodnocení jsou detailní a popisná místo srovnávacích známek. **Porovnávání dětí mezi sebou se vyhýbají**, důraz je na individuálním zlepšení. Pokud to legislativa vyžaduje, školy mohou na konci období převést slovní hodnocení do známek, ale interně s nimi běžně nepracují.
- **Sebehodnocení dětí:** Děti jsou vedeny k tomu, aby se učily **hodnotit svou vlastní práci**. Už pomůcky je učí samostatné kontrole (dítě vidí, zda úkol vyřešilo správně, díky kontrolním prvkům)[20]. Starší žáci si mohou vést sebehodnoticí deníky, kde reflektují, co se jim daří a co chtějí zlepšit. Průvodci cíleně **podporují reflexi** – vedou s dětmi rozhovory o tom, z čeho mají radost, co je baví, v čem vidí svůj pokrok a na čem chtějí pracovat dál. Montessori tak pěstuje **vnitřní motivaci a schopnost sebekritiky**, místo aby dítě čekalo na pochvalu či trest zvnějšku[34].
- **Testy a zkoušky:** V nižších ročnících se klasické testy téměř nepoužívají. U starších dětí (2. stupeň) může škola zavádět **diagnostické testy** či cvičné zkoušky spíše kvůli nácviku formy (např. před přijímačkami), ale celkové hodnocení je stále slovní. Děti nejsou stresovány častým testováním; místo toho se hodnotí portfolia prací, projekty a prezentace znalostí.

7. Vzdělání a vlastnosti průvodců:
- **Kvalifikace průvodců:** Učitel (průvodce) v montessori ZŠ by měl mít **specializované montessori vzdělání**. Mezinárodní standard je **AMI diplom** pro věkovou skupinu 6–12 (případně i 12–15) let, který garantuje, že učitel prošel hlubokým výcvikem v principech a používání pomůcek. AMI požaduje, aby **každá třída měla alespoň jednoho kvalifikovaného učitele AMI**[35]. (V celodenní třídě mohou být dva učitelé na směny, ale vždy musí být přítomen školený průvodce, pokud děti pracují s pomůckami[35].) V českém kontextu se od učitelů zároveň vyžaduje splnění kvalifikace dle zákona (pedagogická fakulta nebo doplňující pedagogické minimum), pokud škola spadá do oficiálního systému. Často tedy čeští montessori učitelé mají dvojí kvalifikaci: státní pedagogické vzdělání a k tomu montessori kurz (AMI či alternativně AMS, případně národní kurzy Montessori ČR).
- **Osobnostní předpoklady: Dobrý montessori průvodce je trpělivý, vnímavý a respektující**. Maria Montessori kladla důraz na **„připraveného učitele“** – učitel musí pracovat na svém vnitřním nastavení: být pokorný, umět ustoupit do pozadí a pozorovat[8]. Průvodce má být **pozorným pozorovatelem** (schopným rozpoznat citlivé období a potřeby dítěte) a **citlivým rádcem**, který dětem pomůže, ale **nevnucuje se**[8]. **Schopnost připravit a udržovat prostředí** je klíčová – učitel musí být organizovaný, mít smysl pro pořádek a estetično, aby třída lákala k práci. Dále je zapotřebí **kreativita a nadšení pro neustálé učení** – průvodce se sám stále vzdělává (studuje vývojové psychologie, nové poznatky, rozvíjí pomůcky) a reflektuje svou praxi[9]. **Komunikační dovednosti** jsou důležité pro spolupráci s dětmi na partnerské úrovni i pro budování vztahu s rodiči. A v neposlední řadě musí mít učitel **rád děti a věřit v jejich potenciál** – montessori pedagog vidí v každém dítěti jedinečnou osobnost plnou možnosti, kterou má za úkol podporovat[36].
- **Role asistenta:** Ve třídě bývá vedle hlavního učitele i **asistent**, který pomáhá s praktickým chodem (příprava pomůcek, dozor na zahradě, pomoc dětem s hygienou u mladších apod.)[37]. Asistent by měl znát montessori principy, i když nemá plnou učitelskou roli – pomáhá udržovat prostředí a podporuje učitele v pozorování dětí.

8. Prostředí třídy, nábytek a uspořádání (připravené prostředí):

- **Princip připraveného prostředí:** Montessori třída je pečlivě navržena tak, aby **vyhovovala potřebám dětí daného věku** a podporovala jejich nezávislost[38]. Místnost bývá rozdělena do **tematických koutků** podle vzdělávacích oblastí (např. kout matematický, jazykový, přírodovědný, prostor pro výtvarné aktivity). **Nábytek je dětské velikosti**, lehký a snadno přemístitelný, aby s ním děti mohly samy manipulovat a přizpůsobit si prostor svým činnostem[39]. V místnosti zpravidla **nenajdeme klasické lavice se židličkami v řadách** – místo toho jsou tam **menší stolky** pro individuální či skupinovou práci, koberečky na podlaze pro práci na zemi a koutek s pohodlnými polštáři či křesílky pro čtení. **Katedra pro učitele chybí**; učitel nemá "centrální" stůl v čele třídy, protože není hlavním aktérem výuky[39].
- **Pomůcky a řád:** Veškeré montessori **pomůcky jsou vystaveny na otevřených policích** v dosažitelné výšce dětí. Každý předmět má **své stálé místo**, což naplňuje dětskou potřebu pořádku a struktury[40][41]. Dítě si pomůcku volně vezme, použije a po dokončení ji vrací na totéž místo – tím se učí **odpovědnosti a udržování pořádku**. Uspořádání pomůcek jde od jednoduchého ke složitějšímu, aby děti mohly postupně postupovat k pokročilejším aktivitám[14]. Prostředí je **esteticky upravené, klidné a podnětné**: používají se přirozené materiály, dekorace jsou v dětské úrovni očí, třída působí útulně a harmonicky, což podporuje soustředění a vnitřní klid dětí[42][43]. Důležitý je také **prvek reality a přírody** – ve třídě bývají pokojové rostliny, péče o zvířátko, praktické předměty denní potřeby pro cvičení praktického života (malá kuchyňka, úklidové náčiní atd.), aby děti konaly smysluplné činnosti.
- **Přizpůsobení věku (trojročí): V 1. trojročí (6–9 let)** prostředí navazuje na mateřskou školu – třída je barevná, útulná, obsahuje mnoho konkrétních pomůcek pro názorné učení základních dovedností. **V 2. trojročí (9–12 let)** už je prostředí trochu „studijnější": přibývá více knih a výzkumných materiálů, pomůcky pro pokročilejší matematiku či vědu (např. mikroskop, chemické pokusy) a prostory pro skupinovou spolupráci (velký stůl na společné projekty). Stále je zachována domácí atmosféra, ale děti mají k dispozici i nástroje pro samostatné *"going out"* – např. kout s počítačem pro starší práce, sbírky map, encyklopedií k volnému studiu. **Ve 3. trojročí (12–15 let)** se montessori učebna často mění spíše na **dílnu či komunitní centrum**. Kromě učebny (která připomíná spíše **studentskou pracovnu** s knihovnou, počítači a místy pro diskuse) mají adolescenti i **prostředí mimo třídu**: dílnu, zahradu, kuchyňku apod. Pomůcek jako takových je méně – místo nich jsou k dispozici **praktické nástroje, technologie a zdroje**, aby se učení co nejvíce propojilo s realitou[22]. Například mohou mít záhon a nářadí pro zahradničení, vybavení pro provoz minipodniku, výtvarný ateliér, laboratoř apod. Celkově prostředí pro adolescenty připomíná spíše **„malou společnost"** než klasickou třídu – cílem je, aby se mladí učili skrze odpovědnost za reálné projekty v prostředí, které sami spravují.

9. Spolupráce s rodiči:

- **Partnerství a komunikace:** Montessori školy kladou velký důraz na **úzkou spolupráci s rodiči**. Rodiče nejsou vnímáni jako „vnější subjekty", ale jako **součást**

vzdělávacího trojúhelníku spolu s dítětem a učitelem. Škola pravidelně pořádá **rodičovské schůzky a konzultace**, kde průvodci sdílí individuální pokroky dítěte a společně s rodiči domlouvají cíle dalšího rozvoje[11]. Běžná je **otevřená komunikace** – prostřednictvím deníčků, emailů či setkání jsou rodiče průběžně informováni o projektech ve třídě a mohou se ptát či přispět svými nápady. Montessori školy také často pořádají **workshopy a přednášky pro rodiče**, aby je seznámily s principy Montessori pedagogiky a sladily přístup doma a ve škole.
- **Návštěvy a zapojení rodičů:** Na rozdíl od tradičních škol, kde je přítomnost rodiče ve třídě vzácná, Montessori **rodiče často zvou k návštěvě třídy**. Rodiče mohou po domluvě přijít pozorovat své dítě při práci, účastnit se tzv. **"dní otevřené třídy"**, nebo pomoci při zvláštních aktivitách (dílny, výlety)[44][12]. Tento **transparentní přístup** dává rodičům lepší přehled o tom, jak dítě ve škole pracuje (nahrazuje to do určité míry absenci učebnic a sešitů, do nichž by mohli nahlížet)[12]. Rodiče tak vidí na vlastní oči metody práce a mohou lépe porozumět potřebám dítěte. Některé montessori školy mají také **komunitní aktivity**, kde se rodiče setkávají navzájem – např. slavnosti, brigády na úpravu prostředí, společné oslavy, což utužuje důvěru a komunitu kolem školy[45][46].
- **Jednota výchovy doma a ve škole:** Škola rodičům poskytuje **doporučení, jak uplatňovat Montessori principy doma** – např. jak připravit domácí prostředí podporující samostatnost (dětská věšáčky, učit dítě zapojovat se do chodu domácnosti apod.)[47]. Cílem je, aby dítě nemuselo doma a ve škole přepínat mezi odlišnými pravidly – např. pokud ve škole má volbu práce a zodpovědnost, je vhodné, aby i doma mělo určitou volnost a podíl na rozhodování. Montessori školy tedy často organizují **semináře pro rodiče**, kde probírají témata jako nastavení hranic bez trestů, rozvoj samostatnosti či vhodné pomůcky a aktivity pro děti doma. **Respektující přístup** a víra ve schopnosti dítěte by měly být společné doma i ve škole. Rodiče jsou motivováni, aby s učiteli sdíleli informace o dítěti (např. rodinné události, které mohou ovlivnit chování dítěte), čímž se posiluje partnerská důvěra. Tento intenzivní kontakt s rodiči je v Montessori nutný a vítaný, i když v klasických školách nebývá zvykem – často to však znamená **vyšší nároky na čas učitele**, který se rodičům věnuje více než v běžné škole[12].

10. Rozdíly mezi klasickým a montessori přístupem:
- **Role učitele:** V tradiční škole je učitel hlavním zdrojem informací a autoritou, která "předává" učivo a řídí třídu (žáci jsou spíše pasivní posluchači). **V Montessori** je učitel **"průvodcem"**, který ustupuje do pozadí – látku dětem nezprostředkovává dlouhým výkladem před tabulí, ale **připravuje prostředí a pomůcky**, krátce ukáže jejich použití a pak nechává děti objevovat samostatně[48][49]. **Děti jsou aktivní, učitel je spíše pozorovatel a facilitátor**. V klasické škole učitel často udržuje kázeň systémem odměn a trestů, známkováním atd.[50], zatímco v Montessori se věří, že přirozeně zaujata práce udrží disciplínu sama – proto se **nevytváří závislost na pochvalách či trestech** (chyby se berou jako součást učení, ne důvod k pokárání)[34].
- **Organizace výuky a čas:** Tradiční výuka je strukturovaná do **45minutových vyučovacích hodin** podle předmětů, přestávky určují rytmus všem najednou. **Montessori výuka nemá klasické hodiny** – místo nich jsou **dlouhé pracovní bloky**, kde se prolínají různé vzdělávací oblasti dle volby dětí[14]. Děti tak mohou na jednom tématu pracovat třeba půl druhé hodiny v kuse, pokud je zaujalo, místo aby po zazvonění musely okamžitě přejít na jiný předmět. **Rozvrh je pružný**; pevně dané jsou

jen společné časy jako oběd nebo začátek/ konec školy. To vede k odlišné atmosféře – místo neustálého střídání činností mají děti možnost **prohloubit se v práci a plynule navazovat činnosti**. (Pro okolní tradiční třídy to však může být nezvyk – např. když Montessori třída pracuje v tichu a vedlejší má zrovna přestávku, dochází k rušení[51].)
- **Učební plán a obsah:** Klasická škola často následuje **jednotné učebnice a osnovy** pro celý ročník – všichni probírají stejné učivo stejným tempem. Montessori má také pevně daný rozsah učiva (zejména aby pokryl rámcový program), ale **pojetí je integrující a individualizované**: učivo není rozděleno striktně na 45minutové předměty, ale **prolíná se v projektech** a vychází se ze zájmu dítěte. Například téma „Vesmír“ zahrne přírodopis, fyziku, dějepis i zeměpis najednou v širších souvislostech (kosmická výchova). **Memorování a dril** nejsou v popředí – fakta se učí v kontextu a skrze činnost. Přesto **výstupy** (znalosti a dovednosti) jsou srovnatelné s tradiční školou[52], jen cesta k nim je jiná.
- **Učebnice a pomůcky:** V klasické škole má každý žák učebnici, sešit, často dostává pracovní listy; pomůcky (např. globus, váhy) se používají spíše příležitostně jako doplněk. **V Montessori** je naopak **materiál základ výuky** – děti denně manipulují s pomůckami, skrze které pochopí abstraktní jevy. **Učebnice nejsou centrem výuky**, škola je nemusí nakupovat v sadách[53]. Díky tomu se děti učí i schopnosti pracovat s různými zdroji informací (knihovna, encyklopedie, internet) místo spoléhání na jednu učebnici.
- **Heterogenní vs homogenní skupiny:** Tradiční systém dělí děti **striktně podle věku do ročníků**. Montessori preferuje **smíšené věkové skupiny** (trojročí) – viz bod 4. To přináší odlišnou dynamiku: v Montessori není tak silná soutěž „kdo je nejlepší ve třídě“, místo toho děti vnímají, že každý je jedinečný a učí se různě rychle. **Spolupráce nahrazuje soupeření** – starší děti běžně pomáhají mladším s úkoly, což v běžné škole nastává minimálně[25]. Ve smíšené třídě také není problém, když dítě např. opakuje ročník – zůstává ve stejné třídě s mladšími a nepřipadá si stigmatizováno[54].
- **Disciplína a pravidla:** Klasická škola často prosazuje kázeň vnější autoritou (učitel dohlíží, trestá, odměňuje). Montessori věří v **“vnitřní disciplínu”** – třída má sice jasná **pravidla** (např. nerušit ostatní, vracet věci na místo, respekt k pomůckám i lidem), ale děti je dodržují spíše proto, že chápou jejich smysl a od útlého věku je denně praktikují[55][56]. Atmosféra ve třídě je uvolněná, děti se mohou volně pohybovat a potichu spolu komunikovat, není vyžadováno strnulé sezení v lavici[57]. Děti pracují, protože chtějí – **“vnitřní motor”** pohání učení (zvědavost, radost z úspěchu), ne strach ze známky.
- **Hodnocení:** Nejmarkantnější rozdíl je v hodnocení – **známky a srovnávací testy** jsou pilířem tradičního systému, zatímco Montessori používá **slovní hodnocení a sebehodnocení** (viz bod 6). **Známkování a soutěže** v klasické škole často vedou ke srovnávání dětí a vnější motivaci, Montessori se tomu vyhýbá, neboť to může narušit vnitřní touhu učit se[58]. Místo toho se poskytuje individuální zpětná vazba a děti se učí hodnotit samy sebe.
- **Zapojení rodičů:** V běžné škole bývá role rodičů omezená převážně na kontrolu úkolů a návštěvu třídních schůzek. Montessori naopak **aktivně vtahuje rodiče** – komunikace je oboustranná a častá, rodiče mohou nahlédnout do výuky, škola je považuje za partnery (viz bod 9)[10][12]. To klade vyšší nároky na důvěru a spolupráci, ale přináší to lepší provázanost výchovy.
- **Příprava na život:** Zastánci Montessori zdůrazňují, že Montessori škola je „**škola**

života“ – děti se učí praktické dovednosti (vařit, starat se o prostředí), sociální kompetence, kritické myšlení a sebelásku v bezpečném prostředí respektu. Tradiční škola se více zaměřuje na **akademické znalosti a výkon**, přípravu na zkoušky a disciplínu práce pod řízením. Oba přístupy mají jiné priority – Montessori rozvíjí dítě **holisticky** (po stránce intelektuální, sociální i emoční), zatímco klasický přístup klade důraz na **strukturaci poznatků a výsledky měřené zkouškami**.

11. Pozitiva a negativa montessori přístupu (pro dítě, učitele, rodiče):
- **Pro dítě:** *Pozitiva:* Montessori prostředí podporuje **autonomii, zdravé sebevědomí a lásku k učení**. Dítě se učí **vlastním tempem bez stresu z výkonu** – není vystaveno tlaku známkování či srovnávání[59]. Díky tomu často bývají montessori děti **zvědavé, kreativní, zodpovědné a schopné samostatně myslet**. Učí se spolupráci a toleranci v různorodé skupině, získávají praktické dovednosti a mají pevné znalostní základy vycházející z pochopení (ne jen memorování). *Negativa:* Ne každému dítěti může tento volnější rámec vyhovovat – **děti s potřebou pevné struktury či extra vedení mohou v Montessori tápat**, pokud průvodce dostatečně nezachytí jejich potřebu pomoci[60]. Některé méně vnitřně motivované děti mohou zpočátku “lenivět” u aktivit, které je baví, a nemusí samy vyhledávat nepříjemnější úkoly – zde je role učitele, aby je jemně směřoval k vyváženosti (což při nedůslednosti může být slabina). Přechod z Montessori do tradiční školy může být pro dítě náročný – musí si zvyknout na vnější disciplínu, testy a konkurenci. Také ne všechny děti snesou multi-age prostředí (některé mladší mohou být zpočátku zaražené mezi staršími, a naopak starším nemusí vyhovovat “péče” o malé – třebaže většina si zvykne a prospívá to jejich charakteru).
- **Pro učitele (průvodce):** *Pozitiva:* Učitel v Montessori má možnost **věnovat se dětem individuálně** a vidět **hlubší smysl své práce** – místo tlaku na odučení osnovy do určitého data může dítěti opravdu pomoci porozumět. Mnoho montessori učitelů vnímá radost z **tvořivosti ve výuce** (mohou vymýšlet nové pomůcky, projekty) a z blízkého vztahu s žáky a jejich rodinami. Učitel má větší autonomii v tom, *“jak”* učí (musí sice dodržet principy Montessori, ale není svázán striktním rozvrhem hodin či jednotnými učebnicemi). *Negativa:* **Nároky na učitele v Montessori jsou velmi vysoké** – musí mít specializované vzdělání navíc, neustále reflektovat a pozorovat desítky dětí pracujících na různých věcech zároveň, což je psychicky i organizačně náročné. **Příprava prostředí a pomůcek** zabere hodně času (často více než příprava na klasickou hodinu) a vyžaduje i jisté materiální zázemí. Učitel také musí **intenzivně komunikovat s rodiči**, což je krásné, ale může vést k vyčerpání (rodiče mají hodně otázek, chtějí sdílet detaily – učitel tráví více času individuálními konzultacemi). Montessori průvodci často zmiňují, že bez silné spolupráce učitelského **týmu** by se to nedalo zvládnout[61] – tedy negativem může být, pokud učitel v týmu takovou podporu nemá. V kontextu českých škol je někdy montessori učitel v izolaci nebo nepochopen běžnými kolegy. Finančně může být práce v alternativním školství méně stabilní (většina Montessori škol je soukromých s nižším platem učitele než ve státním).
- **Pro rodiče:** *Pozitiva:* Rodiče dětí v Montessori často oceňují, že jejich děti **chodí do školy rády**, učí se s nadšením a rozvíjejí se nejen vědomostně, ale i jako **osobnosti (samostatnost, zodpovědnost, slušnost)**. Rodiče jsou **více vtaženi do dění školy** – mohou s učiteli otevřeně mluvit o čemkoli, nahlížet do třídy, účastnit se akcí, a tím pádem mají větší důvěru a pocit kontroly. Vzniká **silná komunita rodičů** kolem školy, kteří sdílejí podobné hodnoty, což může být podpůrné prostředí i pro rodinu. *Negativa:*

Montessori přístup může klást **větší nároky na rodiče** – očekává se jejich zapojení a nastudování principů. Ne každému rodiči to vyhovuje; někteří preferují školu, která "prostě naučí" bez jejich účasti. **Nedostatek známek a klasických výstupů** může v rodičích vyvolávat nejistotu ("Vím vůbec, jak na tom moje dítě je, když nedostává známky?"). Rodič nemá v aktovce dítěte učebnice a sešity plné známek, aby viděl pokroky, musí si informace aktivně zjišťovat na schůzkách či z portfolia prací. Pro pracující či zaneprázdněné rodiče to může být zátěž navíc. Také mohou pochybovat, zda alternativní přístup dítě **dobře připraví na realitu soutěživého světa** – obava, jestli přechod na běžnou střední školu nebude šok. V neposlední řadě je tu **praktická stránka**: v ČR jsou montessori školy často soukromé, takže finanční náklady (školné) mohou být pro rodinu negativem; i do státních Montessori tříd bývá omezený počet míst. Někteří rodiče mohou mít problém montessori principy doma dodržovat (vyžaduje to důslednost a změnu zaběhlých zvyků). Pokud rodič montessori filozofii nerozumí nebo jí nevěří, může docházet k napětí mezi školou a rodinou – proto se říká, že *"Montessori je vhodné pro každé dítě, ale ne pro každého rodiče."*

12. Rozdíly mezi českými a mezinárodními Montessori školami:

- **Legislativní rámec a kurikulum:** České montessori základní školy musí naplňovat požadavky **Rámcového vzdělávacího programu (RVP)** pro základní vzdělávání. To prakticky znamená, že i když montessori uplatňují vlastní metody, ve výsledku musejí děti dosáhnout předepsaných výstupů (zejména na konci 5. a 9. ročníku)[62]. V mezinárodním kontextu (mimo státní systém) mívají Montessori školy větší volnost – nemusí se vázat na státní osnovy, pokud nejsou státními školami. Například AMI školy po světě učí podle montessori kurikula, které ale zpravidla **pokrývá či přesahuje** běžný standard ve znalostech. České Montessori školy často skloubí obojí: **řídí se montessori osnovou trojročí**, ale v ŠVP mají promítnuty očekávané výstupy RVP, přičemž výuku časově posouvají tak, aby do 5. třídy a 9. třídy děti dané kompetence získaly. Někdy musí zařazovat určité prvky navíc kvůli RVP – např. výchovu k občanství, která se v Montessori obvykle integruje do kosmické výchovy, ale školy ji mohou explicitně vykazovat v osnovách. Obecně však RVP umožňuje poměrně širokou volnost (definuje *co* se má umět, ne *jak*), takže Montessori metoda je s ním slučitelná – trojročí dokonce usnadňuje, že RVP uvádí očekávané výstupy k 5. a 9. ročníku, takže Montessori třída je může plnit kdykoli v průběhu trojročí[62].
- **Organizace školy a typ školy:** Ve světě existují jak **soukromé Montessori školy**, tak v některých zemích i **veřejné Montessori programy** financované státem (např. v Nizozemí či některých státech USA). V Česku byly Montessori principy zaváděny až po roce 1990 a dodnes je většina Montessori škol **soukromých** (placených) – Montessori školy tvoří jen asi 0,2 % všech ZŠ prvního stupně v ČR (kolem roku 2014), zatímco např. v Německu je to kolem 2 %[63]. Existují i státní školy s Montessori třídami, ale často narážejí na obtíže soužití s tradičními třídami (odlišný rozvrh, jiný režim přestávek, administrativní systém na známky apod.)[17]. Nezřídka se stává, že Montessori třídy se nakonec osamostatní do vlastní školy kvůli těmto odlišnostem[64]. V praxi tedy v ČR převažují menší **rodinné školy** montessori typu. To může znamenat menší počet dětí ve třídách (často ~15–20, zatímco AMI ideál je 30+), což je někdy plus (individuální péče), ale z hlediska AMI standardu to není ideální pro socializaci ve velké skupině[28].
- **Dodržování standardů AMI:** Mezinárodní Montessori organizace AMI stanovuje poměrně přísné standardy (AMI školám poskytuje *"recognition"*). Patří sem: kvalifikace

učitelů AMI, kompletní sada pomůcek od schválených výrobců, tříletá věková smíšená skupina s dostatečným počtem dětí, tříhodinové pracovní cykly apod.[65][16]. **České Montessori školy se těmito standardy inspirují**, mnohé se snaží je naplnit, avšak ne všechny jsou oficiálně AMI certifikované. Některé školy mohou mít učitele s pouze lokálním Montessori kurzem, nebo ne zcela kompletní vybavení (často z finančních důvodů). V ČR totiž pojem "Montessori škola" není chráněn – jakákoliv škola se tak může nazvat, i když ne zcela dodržuje principy[66]. Montessori komunita v ČR (Montessori ČR, Montessori Institut Praha) však usiluje o zvyšování kvality a nabízí AMI výcviky přímo v ČR, takže počet škol s opravdu kvalifikovanými průvodci roste. Přesto lze říci, že **mezinárodní Montessori (AMI) klade laťku jednotně vysoko**, zatímco v ČR je úroveň škol někdy **různorodá** – od těch plně v souladu s AMI po školy, které uplatňují jen některé montessori prvky. Rodiče by si proto měli všímat, zda má škola AMI vyškolené učitele, věkové smíšení, atd., a nenechat se zmást jen názvem.
- **Kulturní a jazykové odlišnosti:** Montessori pedagogika je universální, ale **praxe se mírně liší v různých zemích** dle kultury. České Montessori školy logicky kladou důraz na český jazyk, dějepis a reálie – např. děti mají k dispozici montessori pomůcky pro českou gramatiku (pádové symboly apod.), což je unikum oproti anglicky mluvícím zemím[67][68]. Také některé montessori terminologie se lokalizovala (např. "Červené a modré tyče" pro číselné tyče). Mezinárodní Montessori školy mívají výhodu v širší komunitě – děti třeba korespondují s Montessori dětmi z jiných zemí, účastní se mezinárodních projektů; v ČR se to teprve rozvíjí.
- **Historické souvislosti a dostupnost:** Vzhledem k tomu, že Montessori v Československu byla před 1989 prakticky neznámá, dodnes je její rozšíření menší. Mnoho regionů ČR stále Montessori ZŠ nemá, zatímco v zahraničí (např. v USA) najdete Montessori školu téměř v každém větším městě. Česká společnost také teprve postupně přijímá alternativní školství – roste zájem rodičů, ale někdy přetrvávají předsudky. To vede k tomu, že české Montessori školy musí často **osvětově působit** a obhajovat své metody před inspekcí či okolní veřejností. Mezinárodně je Montessori vnímaná již jako prověřený systém s více než 100letou tradicí, zatímco u nás se někdy setkáte s otázkami typu „není to moc volné?" apod. Tento rozdíl se však stírá, jak přibývá zkušeností a absolventů Montessori škol i v ČR.

Zdroje: Zpracováno na základě standardů AMI a dostupných informací[16][14][9][12] aj. (viz citace výše).

Montessori základní škola (6–15 let) – AMI + česká legislativa (zestručněno)

1. Cíle pedagogiky

- Dítě: samostatnost, zodpovědnost, radost z učení, spolupráce.
- Průvodce: připravuje prostředí, sleduje dítě, vede k nezávislosti.
- Rodiče: partneři školy, podpora principů doma, aktivní komunikace.

2. Organizace výuky

- Trojročí: 6–9, 9–12, 12–15 let.
- Dlouhé pracovní bloky (3 hodiny ráno, 2–3 hodiny odpoledne).
- Flexibilní rozvrh, projekty a „Velké příběhy“.
- Denní kruh, pauza na oběd, venkovní aktivity.
- Adolescenti: projektové a praktické bloky (dílny, zahrada, podnikání).

3. Materiály a učebnice

- Montessori pomůcky pro všechny oblasti (matematika, jazyk, kosmická výchova).
- 1. a 2. trojročí: práce s pomůckami, vlastní sešity, málo pracovních listů.
- 3. trojročí: reálné zdroje (laboratoře, dílna, knihy), méně pomůcek, více projektů.
- Učebnice většinou jen referenční, ne pro každého žáka.

4. Věkové složení tříd

- Věkově smíšené skupiny (trojročí).
- 24–35 dětí pro rozmanité sociální prostředí (AMI doporučení).
- Učení vrstevníků, spolupráce místo soutěže.

5. Plánování

- Individuální pracovní plány, pozorování průvodcem.
- Děti si samy organizují práci (seznamy úkolů).
- Adolescenti: týmové projekty, spoluúčast na plánování.

6. Hodnocení

- Pozorování a záznamy průvodce.
- Slovní hodnocení, portfolia, individuální konzultace.

- Sebehodnocení (deníky, reflexe).
- Minimum testů, známky jen pokud vyžaduje legislativa.

7. Průvodci

- AMI diplom pro 6–12 / 12–15 let + pedagogická kvalifikace.
- Vlastnosti: trpělivost, respekt, schopnost pozorování, příprava prostředí, komunikace s rodiči.
- Asistent podporuje učitele.

8. Prostředí

- Tematické koutky, nízký nábytek, pomůcky na otevřených policích.
- Domácí, estetické, tiché prostředí, svoboda pohybu.
-

    3. trojročí: dílny, zahrada, laboratoře, komunitní prostory.

9. Spolupráce s rodiči

- Pravidelné konzultace, návštěvy ve třídě, workshopy pro rodiče.
- Sdílená filozofie mezi domovem a školou.

10. Rozdíl vs. klasická škola

- Učitel: průvodce vs. autorita.
- Rozvrh: bloky vs. 45min hodin.
- Hodnocení: slovní vs. známky.
- Smíšené věkové třídy vs. ročníky.
- Pomůcky vs. učebnice.

11. Pozitiva / negativa

- Dítě: + samostatnost, motivace, spolupráce; – někdy méně struktury, těžší přechod na klasickou školu.
- Učitel: + kreativní práce, individuální přístup; – vysoké nároky, příprava prostředí, komunikace s rodiči.
- Rodiče: + zapojení, radost dětí; – vyšší nároky, školné, jiný systém hodnocení.

12. Česká vs. mezinárodní Montessori

- ČR musí plnit RVP (výstupy v 5. a 9. třídě).
- Často menší třídy a různá úroveň kvalifikace.
- V zahraničí více AMI certifikovaných škol, větší tradice.
- Lokalizace pomůcek (český jazyk, dějepis).